

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

**МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА
В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали і тези ІХ Міжнародної конференції
молодих учених та студентів
(20-21 жовтня 2023 р.)**

2 том

ОДЕСА 2023

УДК: 37+78+792.8+008-021.1

Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства. Матеріали і тези ІХ Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса 20-21 жовтня 2023 р.). — Т.2. — Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2023. — 162 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 4 від 30.11. 2023 р.

Редакційна колегія:

Мартинюк Тетяна Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри-професор кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Демидова Віола Григорівна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри сольного співу Одеської національної музичної академії імені Антоніни Нежданової.

Матеріали і тези друкуються в авторській редакції

Технічний редактор Г.О. Реброва

©Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2023

боротьбою за незалежність та збереження духовності та самодостатності. Нині етнокультура народів України активно існує в трансформованому вигляді та характеризується досить стійкими етнічними компонентами, вивчення та фіксація яких вимагає ретельного всебічного комплексного дослідження з залученням сучасних технічних можливостей, що й обумовлює актуальність культуролого-етнологічних досліджень.

Вивчення побутової етнотрадиції народів України необхідно, як мінімум, не тільки з точки зору збереження фольклорних цінностей, а й у контексті розвитку сучасної культури, оскільки для цих народів етнічне мистецтво є найважливішим джерелом творчості та самореалізації.

На сьогодні, освоєння філософії життя, закованої у танцювальній етнокulturі народів України, має велике значення з погляду формування етнічної толерантності, культури міжетнічної комунікації у полікультурному суспільстві та більш ефективного використання цих ресурсів у системі освіти.

Література

1. Балог, К.Ф. (1998). Танці Закарпаття: Репертуарний збірник. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 1998. 160 с.
2. Герц, І.І. (2009.). Фольклор як засіб розкриття ідейно-художнього змісту сценічного хореографічного мистецтва. *Культура і сучасність: Зб. наук. Праць*. К.: ДАКККіМ, С.157-160.
3. Хланта, І.В. (1994). Пісня над Карпатами: Державний Заслужений Закарпатський хор. Ужгород: Карпати, 85 с.
4. Лісовська Н. Ю. (2021). Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 178 с.

Олександр Федорчак,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет музичної та хореографічної освіти, ДЗ «Південноукраїнський
національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Науковий керівник **Сергій Шип,**
доктор мистецтвознавства, професор,
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського».*

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗВУКОТЕХНІЧНИХ ПРИСТРОЇВ У КЛАСІ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ

***Анотація.** Робота присвячується проблемі вокальної підготовки викладачів музичного мистецтва, самоконтролю, використання*

звукотехнічних пристроїв у вирішенні проблем самоконтролю і корекції вокально-виконавської діяльності майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва.

Формування вокально-слухового самоконтролю, використання звукотехнічних пристроїв у вирішенні проблем самоконтролю і корекції вокально-виконавської діяльності, розглядається як важлива якість майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва, яка має розвиватися у процесі навчання в закладі вищої освіти.

Ключові слова: *вокальна підготовка, вокально-слуховий самоконтроль, складники самоконтролю, звукотехнічні пристрої, фахова підготовка, майбутні фахівці у галузі музичного мистецтва.*

Сучасний розвиток освіти в Україні орієнтується на досягнення нових цінностей, на гуманізацію педагогічного процесу, на формування вміння особистості приймати нестандартні рішення в нових умовах діяльності. Тому одним з головних питань вищої школи є підготовка фахівців, які мають відповідні загальні та спеціальні компетентності. Процес європеїзації освітнього процесу також потребує удосконалення методів і форм навчання. Ці нові тенденції і перспективи мають бути осмислені і розвинуті в методичному відношенні в сфері вищої педагогічної освіти. Зокрема це стосується цілей, форм і методів підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-виконавських дій:

Проблему вокальної підготовки майбутніх педагогів вивчали вчені з різних напрямків. (В. Антонюк, М. Микиша, О. Стахевич), досліджували з аспекту історії та теорії розвитку вокальної культури. В системі фахової освіти зміст навчальних дисциплін вокально-хорового циклу направлений на здобуття студентами теоретичних знань та оволодіння практичними навичками роботи з власним голосовим апаратом, засобами його оптимальної організації та функціонування. Вокальна підготовка передбачає формування важливих фахових компетенцій, вокально-виконавських навичок та умінь. Таких як, постановка правильного вокального дихання, оволодіння способами співацького звуковидобування (звукотворення), якісна дикція та артикуляція, володіння прийомів музичного голосоведіння й фразування, дотримання чистоти інтонування, відчуття ансамблю, реалізація власної манери й стилю виконання. Майбутній фахівець музичного мистецтва є творчою особистістю, який повинен володіти знаннями і методами роботи з дитячим голосом, його розвитком та охороною.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах реформи освіти велика увага приділяється питанням підвищення рівня підготовки спеціаліста у педагогічному виші. Істотну частину професійної підготовки музиканта-педагога забезпечують заняття в класі постановки голосу, на яких студент набуває основ свідомого ставлення до свого музичного та співочого розвитку. Підготовці майбутнього викладача музики у класі сольного співу притаманний ряд специфічних рис, насамперед: володіння вокально-технічними та виконавськими навичками, а також уміння аналізувати складові процесу

постановки голосу. Важливим компонентом цього процесу проблема формування вокально-слухового самоконтролю.

Вокально-слуховий самоконтроль ми визначаємо як професійне вміння студентів контролювати процес вокалізації на рівнях фізіологічного відчуття, психологічного переживання і раціонального осмислення. Таке розуміння відповідає професійним вимогам академічної школи сольного співу: чути та коригувати вокальні помилки та співи, розуміти сенс принципу єдності технічного та художнього в співі, відшукувати способи у вирішенні професійних завдань у виконавській роботі над творами. Саме тому формування вокально-слухового самоконтролю у студентів факультету «музичного мистецтва» є одним із найважливіших завдань професійної освіти.

За слушною думкою Н. Овчаренко (2014, с.60), зміст вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва охоплює формування професійних якостей співака-виконавця, його художньо-естетичних смаків, здатності до творчої діяльності в мистецтві. Дослідниця вважає, що підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва має включати ряд таких компонентів: творчо-виконавський, психолого-педагогічний, мотиваційно-смысловий, семіотично-герменевтичний, аксіологічно-культурологічний, організаційно-просвітницький, самовдосконалювальний компоненти. Тобто, за її думкою, вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва це складна система, зміст якої охоплює формування професійних якостей співака-виконавця, його художньо-естетичних смаків, здатності до творчої діяльності в мистецтві.

Формування вокальних компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва – це процес опанування майбутніми фахівцями сукупності вокальних знань, умінь, навичок, здатність до втілення художньо-образного змісту вокального твору на основі досвіду емоційно-ціннісного ставлення до вокального мистецтва. Зокрема, вокальна підготовка передбачає набуття майбутнім викладачем музики навичок дихання, вокалізації, артикуляції, тембрової однорідності, широти діапазону, певних знань (розуміння проблем гігієни голосу, засобів подолання фізіологічних перешкод, "корисного" та "шкідливого" музичного репертуару), умінь (обирати потрібний режим занять, використовувати різні методики оздоровлення, уміння використовувати звукозапис та засоби візуалізації вокального процесу).

Аналізуючи дослідження і методичні рекомендації відомих педагогів щодо постановки голосу, ми бачимо різні точки зору щодо формування самоконтролю в співі. На думку вокальних педагогів (Н. Малишева, Р. Юссон), успішність постановки голосу залежить від уміння співака спиратися на м'язові відчуття, м'язову пам'ять. Відомий педагог вокалу Д. Люш вважає, що основною вокальною якістю є тембр голосу, тому опора має бути насамперед на вібраційні відчуття.

Погоджуючись із думкою вище названих педагогів, ми вважаємо, що виділяти основним одне з перерахованих вокальних відчуттів було б неправильним, оскільки процес співу інтегрує вокальні відчуття в єдиному

професійному вмінні, основу якого становить вокально-слуховий самоконтроль. Л. Дмитрієв у своїй праці «Основи вокальної методики» висловлює думку про значення самоконтролю під час співу, спираючись на вчення академіка І.П. Павлова про вищу нервову діяльність, і показує, що процес співу є подібним до «схеми зі зворотним зв'язком», у якій взаємодіють два роду каналів зв'язку і відповідно два роду сигналів. Одна група каналів несе управляючі сигнали з мозку до виконавчих органів, тобто м'язової системи голосового апарату. Це так званий прямий або виконавський зв'язок. Інша група - це канали зворотного зв'язку, які несуть інформацію про роботу голосового апарату та його стану в даний момент від «чутливих систем» (зорових, слухових, м'язових та вібраційних відчуттів) назад у мозок. Такий зв'язок Л. Б. Дмитрієв назвав «інформаційним» (Л.Б.Дмитрієв 1968).

Аналіз музично-педагогічної літератури показав, що правильна постановка голосу співака залежить від його вміння контролювати свій спів за допомогою слуху, м'язів вокального апарату та вібраційних відчуттів. Складники самоконтролю: вокальний слух, м'язовий самоконтроль, вібраційні відчуття, емоційна виразність. Вокальний слух – головний контролер у співі. Саме від нього залежить сприйняття недоліків голосу та своєчасне їх виправлення. М'язовий самоконтроль – уміння правильно координувати діяльність усіх частин голосового апарату: робота гортані та залучення голосових зв'язок. Це допоможе уникнути втоми й зайвого напруження в м'язах. Вібраційні відчуття, їх наявність означає, що система резонаторів працює правильно. Емоційна виразність – це здатність висловлювати почуття власним голосом. Виконання творів вимагає відповідного внутрішнього емоційного налаштування, без якого неможливо влучно передати зміст.

Суттєву роль у підготовці сучасного викладача музичного мистецтва відіграє самоконтроль як у пізнавальній, так і в музично-виконавській діяльності. Музично-слуховий самоконтроль дає змогу порівняти здатності сприймати, усвідомлювати й оцінювати особисте досягнення. У такій практиці важливо навчитись порівнювати власні виступи й відстежувати можливі зміни, визначати позитивні чи, можливо, негативні моменти своїх виступів (Грінченко, 2018. с. 280).

Які бувають причини погіршення або втрати самоконтролю під час співу:

1. Виконавець чує себе одночасно двома способами: звук доходить до слухового апарату через вушні порожнини та зовні – через вуха. Слухачі чують співака тільки через зовнішній канал свого вуха. Саме тому людина, яка вперше слухає свій звукозапис, наприклад, може не впізнати свій голос.

2. Вокалісти переважно тренуються в одному репетиційному приміщенні. Вони звикають до постійної акустики й, потрапляючи в незвичні умови, не можуть відразу впорядкувати своє виконання.

3. Часто співак-початківець втрачає емоційний самоконтроль через побоювання сцени, надлишкове хвилювання, нервування. Він боїться забути текст, допустити фальшивий тон, зірватися на високій ноті тощо. До речі,

прилюдні виступи за емоційною напругою вчені-фізіологи прирівнюють до екстремальних умов діяльності.

Отже, щоб навчитися зберігати якість звучання в некомфортних акустичних умовах, потрібно:

- Змінювати місце для репетицій, штучно створювати несприятливі акустичні умови для співу, якісь шумові перешкоди.

- Проводити тренінги в некомфортних акустичних умовах, але тільки тоді, коли твори уже достатньо добре вивчені і готові для виконання на сцені.

- Інколи співак не чує своїх недоліків (це називають неповноцінним самоконтролем): не помічає детонації, нечіткої дикції, хибного звукоутворення. Тоді варто виключити зовнішній самоконтроль, а саме - прикрити зовнішнє вухо. Так співак чує себе безпосередньо через внутрішні вушні канали.

Для формування самоконтролю ми пропонуємо використовувати такі методи: уявне проспівування тексту «про себе»; аналіз вокального твору; виконання технічних і художньо-виконавських завдань.

Метод уявного проспівування тексту «про себе» корисно задіяти перед безпосереднім виконанням твору. Під час сприйняття мелодії у співака повинні виникати відповідні рухові відчуття в голосовому апараті. Вони безперервно порівнюються зі слуховим образом, налагоджуючи відповідні координації між слухом і голосом. Усебічний аналіз вокального твору полягає у наступних діях. Прослухавши пісню, вокаліст знайомиться з музичним образом, зазначає особливості фразування, штрихів, нюансів, розподілу дихання, вимови тексту. Уміле виконання технічних і художньо-виконавських завдань. Технічні: дихання, м'язові відчуття, поєднання грудного та головного резонаторів, чистота інтонації, мелодійні звороти тощо. Художньо-виконавські: виокремлення образу твору, розкриття характеру та смислової кульмінації.

Використання звукотехнічних пристроїв доповнюють та розширюють можливості традиційного навчання співу, сприяючи тим самим розвитку та вдосконаленню виконавчої майстерності студентів. Звукотехнічні пристрої, що рекомендуємо використовувати для вдосконалення самостійної роботи студента, зокрема для вокальної підготовки, це: магнітофон, відеоманітофон, комп'ютер, планшет, смартфон, музичний редактор, комп'ютерний синтезатор, мобільні програми для сольного та ансамблевого співу, генератор мінусових фонограм, вокальні тренажери, програми, що діагностують звуковисотність та чистоту інтонування, модулі перевірки знань.

Розглядаючи специфіку та зміст фахової підготовки вчителів музичного мистецтва, важливим вважаємо її розгляд у зв'язку із провідними методологічними ідеями, що дозволяє краще зрозуміти її дійсні проблеми та способи їх вирішення. Згідно сучасних педагогічних концепцій, особливості підготовки складають наступні аспекти: орієнтація на систему цінностей; дотримання принципу культуровідповідності; особистісна спрямованість підготовки; врахування специфіки професійної діяльності вчителя музичного мистецтва, яка має багатоаспектний характер, що й диктує її зміст.

Література

1. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: монографія. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
2. Гаврілова, Л. Федоришин, В. Проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами комп'ютерних технологій у теорії вітчизняної мистецької освіти. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти : збірник наукових праць, 5, С. 213–245.
3. Даофен Сі. Методика використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів музики до співацької діяльності : дис. канд. пед. наук : 13.00.02
4. Маруфенко О. В. Проблеми вокально-педагогічної підготовки майбутніх вчителів музики [Електронний ресурс] / О.В. Маруфенко. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/sekcia_s_s5_4.php.
5. Тоцька Л. О. Компонентна структура вдосконалення вокальної підготовки студентів – майбутніх вчителів музики. [Електронний ресурс] / Л.О. Тоцька. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N148/N148p113-117.pdf

Лу Сіньюе,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет музичної та хореографічної освіти, ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Науковий керівник проф. Сергій Шип

ДИДАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ-РОМАНТИКІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Навчання вокалу – це обов'язковий компонент музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. У практиці навчання вокалу важливу роль відіграє вибір навчального репертуару. Навчальний репертуар – це музичні твори, які використовуються у процесі музичної освіти, зокрема у процесі засвоєння майбутнім учителем музичного мистецтва навичок і умінь співу. Отже, перед кожним викладачем вокалу стоїть важливе завдання вибору навчального репертуару. Навчальний репертуар має відповідати кільком вимогам. Він має, по-перше, формувати технічні навички співу, тобто: навички дихання, природного видобування звуку, освоєння широкого співочого діапазону, тембральної однорідності інтонування тощо. По-друге, він має формувати широкий музично-інтонаційний, стильовий і жанровий тезаурус.

Vdovichenko, V., Stepanova, L.	TO THE PROBLEM OF THE FORMATION OF ARTISTRY SKILLS IN INSTRUMENTAL MUSICIANS ABSTRACT	127
Zhao Yujie, Batiuk, N.	METHOD OF FORMING THE ARTISTIC PERCEPTION OF FUTURE MUSICIANS DURING VOCAL TRAINING	130
Сун Їцзін	КИТАЙСЬКА МУЗИЧНА СИМВОЛІКА У СУЧАСНІЙ МУЗИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ХЕ ЛЮТІНА «ФЛЕЙТА ПАСТУШКА»)	134
Вдовиченко, Ю.	РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА В ФІГУРНМУ КАТАННІ	136
Ван Чень	ФАКТУРНО-СТИЛЬОВІ ВИКОНАВСЬКІ УМІННЯ СТУДЕНТА-ПІАНІСТА ТА ЇХ РІЗНОВИДИ	137
Дубровіна, Є.	РОЗВИТОК ПОЧУТТЯ РИТМУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	140
Мікулінська, О., Волкова, Ю.	ПРОЄКТНІ ФОРМИ ЯК ОСВІТНІ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ НА ВИБІРКОВИХ ДИСЦИПЛІНАХ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ХОРЕОГРАФІВ	142
Сяо Гуйян	ФЕНОМЕН МИСТЕЦЬКОЇ ІННОВАТИКИ ТА ЇЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	146
Герц, І., Лісовська, Н.	ОСОБЛИВОСТІ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ТАНЦЮВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТТЯ	147
Федорчак, О., Шип, С.	ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗВУКОТЕХНІЧНИХ ПРИСТРОЇВ У КЛАСІ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ	150
Лу Сіньюе	ДИДАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ-РОМАНТИКІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	155
Чень Сяююй	ПРОБЛЕМА РОЗУМІННЯ ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОГО ЗМІСТУ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ І МЕТОД ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО АНАЛІЗУ	157